

УДК 811.162.1'282.2(477.83–25)–26:070.41“Gazeta Lwowska”“1991/2005”

ЗВ'ЯЗОК КЕРУВАННЯ У ПИСЕМНОМУ МОВЛЕННІ ПОЛЯКІВ ЛЬВОВА

Оксана ОГОРІЛКО

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, e-mail: ksju_com@ukr.net
Кафедра польської філології*

У статті проаналізовано диференціальні ознаки сучасної писемної польської мови Львова як одного з регіональних різновидів загальної польської мови на синтаксичному рівні, зокрема в аспекті зв'язків керування. Визначено місце і роль відмінних від загальнопольської норми елементів у регіональному різновиді польської мови. Дослідження проведено на матеріалі статей двотижневика “Gazeta Lwowska” за 1991–2005 рр.

Ключові слова: регіональний різновид польської мови, “Gazeta Lwowska”, зв'язок керування, конотація, норма, узус.

Звернення до проблеми, представленої у заголовку пропонованої статті, мотивоване оглядом наукової літератури про регіональні різновиди польської мови¹. Якщо сучасна польська мова на території Литви та Білорусі була джерелом вивчення у значній кількості ґрунтовних досліджень², то сучасна польська мова Львова, окремі аспекти функціонування якої лише загально висвітлені у поодиноких публікаціях українських дослідників³, потребує детальнішого дослідження. Найґрунтовніше представлена вона в об'ємних працях польських науковців З.Курцової та І.Зайфертт-Науки⁴. Але в їхніх

¹ Крім традиційно виділених у науковій літературі регіональних різновидів польської мови – варшавського, познанського, краківського, бялостоцького і сілезького, деякі мовознавці статус регіонального надають мовленню мешканців північно-східного та південно-східного пограниччя колишньої Речі Посполитої.

² Dawlewicz M. Słownictwo socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie. Warszawa, 2000; Kurzowa Z. Język polski Wileńszczyzny i kresów północnowschodnich. Warszawa, 1993; Kurzowa Z. Studia nad językiem filomatów i filaretów. Fonetyka, fleksja, składnia. Kraków–Warszawa, 1972; Mędelska J. Język polski na Litwie w dziewiątym dziesięcioleciu XX wieku. Bydgoszcz, 1993; Mędelska J. Język “Prawdy Wileńskiej”. Północnokresowa polszczyzna kulturalna w początkach sowietyzacji Wilna i Wileńszczyzny. Bydgoszcz, 1999; Zdancewicz T. Wpływy białoruskie w polskich gwarach pod Sejnam. Poznań, 1966.

³ Sojka-Masztalercz H. Niektóre zjawiska słowotwórcze i leksykalne we współczesnej polszczyźnie lwowian // Studia nad polszczyzną kresową. Warszawa, 1999. T.9. S.237–247; Smulkowa E. Uwagi o języku starszego pokolenia inteligencji lwowskiej A.D. 1989/1990 // Język polski dawnych Kresów Wschodnich. Warszawa, 1996. T.1. S.223–255; Pacan B. Uwagi o polszczyźnie przedstawicieli inteligencji lwowskiej pokolenia powojennego // Studia nad polszczyzną kresową. Wrocław, 1999. T.10. S.229–235.

⁴ Kurzowa Z. Polszczyzna Lwowa i kresów południowowschodnich do 1939 roku. Warszawa–Kraków, 1985; Seiffert-Nauka I. Dawny dialekt miejski Lwowa. (Część I. Gramatyka). Wrocław, 1992.

монографіях зафіксований розвиток польської мови Львова до 1980-х років ХХ ст. Сучасний стан польської мови Львова залишається невивченим.

При дослідженні лінгвістичного аспекту життя польськомовної спільноти Львова постає проблема бі- або полілінгвізму. Мешканці міста, які іменують себе поляками, окрім польської мови, яка для них є рідною, вільно володіють українською, а часто ще й російською, яку практично використовують. У багатомовному середовищі явища запозичення, калькування у мовленні полілінгва є очевидними і неунікними.

Основна увага пропонованого дослідження зосереджена на синтаксисі писемного варіанта польської мови Львова, а саме на явищі, яке в мовознавстві прийнято називати зв'язком керування. Метою є виокремлення й аналіз синтаксичних конструкцій зі зв'язками керування, функціонування яких у львівському регіональному мовленні відрізняється від своїх відповідників у загальнопольській (języku ogólnopolskim), тобто літературній, мові⁵. Для досягнення мети автору статті необхідно виконати такі завдання: 1) виявити в писемних текстах львівських поляків невідповідності з загальнопольською нормою в аспекті зв'язків керування; 2) поділити всі невідповідні загальнопольській мові зв'язки керування за формою їх реалізації на три види: а) структури, які могли виникнути під впливом української або російської мов, б) структури, які відповідають загальнопольським узуальним інноваціям, в) структури, які не мають відповідників у загальнопольській мові, ані не можуть бути синтаксичними кальками з української мови. Для виконання цих завдань належало відшукати й навести українські відповідники аналізованих структур, а також відповідні узуальні інновації в загальнопольській мові. Матеріал черпався з видання "Gazeta Lwowska" – суспільно-культурного двотижневика, друкованого органу Товариства польської культури Львівщини⁶. Об'єктом дослідження були статті, авторами яких є журналісти з "української полонії", а також замітки дописувачів газети (а це представники різних поколінь: учні, студенти, пенсіонери); тексти інтерв'ю, оголошень. Опрацьовано 12 номерів двотижневика "Gazeta Lwowska", які виходили протягом 1991–2005 рр. Для порівняння регіонального узусу з загальнопольською нормою як основне джерело кодифікації норми використано "Новий словник правильної польської мови" А.Марковського⁷, в якому вперше представлена норма польської мови на двох рівнях: зразкова норма (обов'язкова для офіційних мовних ситуацій) та ужиткова (для неофіційного спілкування). Як додаткове джерело кодифікації норми брались до уваги праці з культури польської мови⁸.

Синтаксичні засоби, разом з лексичними, є, безумовно, важливим виразником однієї з головних ознак мови газет – сугестивності. "Стилістичне значення синтаксичних засобів оцінюється як елемент загального плану, як доповнюючий значущий момент в їх граматичному значенні, а стилістичні функції таких засобів – як складова частина, невід'ємний компонент комунікативної функції", – такий висновок І.Кононенка про усвідомлене "маневрування" мовними засобами⁹. Неусвідомлене ж "маневрування"

⁵ У польському мовознавстві з другої половини ХХ ст. замість терміна "літературна мова" почали використовувати термін "загальнопольська мова".

⁶ На сьогодні газета не друкується, проте члени редакції беруть участь у виданні іншої польськомовної газети – "Kurier Galicyjski".

⁷ Markowski A. Nowy słownik poprawnej polszczyzny. Warszawa, 2003.

⁸ Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H. Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności gramatycznej. Warszawa, 1973; Jadacka H. Kultura języka polskiego. Fleksja, słotwórstwo, składnia. Warszawa, 2007.

⁹ Кононенко И.В. Системно-семантические связи в синтаксисе русского и украинского языков. Киев, 1976. С. 23 (тут і далі переклад цитат з російської, польської мов українською автором даної статті).

мовними засобами мовців, які живуть поза межами країни, мовою якої спілкуються, пояснюється запозиченням, інтерференцією. Саме елементи, які є наслідками дії тих процесів, що відбуваються при зіткненні кількох мовних систем, надають регіональному різновиду будь-якої мови самобутніх рис.

Норми синтаксичної сполучуваності слів за швидкістю змін, які в них відбуваються, займають друге місце одразу після лексичних норм – вважає польський мовознавець Д.Буттлер¹⁰. На ґрунті загальнопольської мови зміни принципів поєднання слів є найшвидшим і найактивнішим процесом у всій граматиці. Наприклад, характерні для польської мови ще на початку ХХ ст. словосполучення *pytać czego, mścić się czego, naroznąć czego* на сучасному етапі розвитку мови є синтаксичними архаїзмами. Такі динамічні процеси, які проходять у зв'язках керування, на думку Д.Буттлера, спричинені не дією якихось внутрішньомовних законів, а апробацією певних синтаксичних конструкцій суспільством, яка може тривати протягом кількох десятиліть або й століть¹¹.

Залежність мовних одиниць у зв'язках керування є точно визначеною і не випадковою. Тому особливо цікаво простежити існування і розвиток зв'язків керування у сучасній польській мові, носіями якої є поляки, що проживають не на території Польщі, оскільки на локальному ґрунті зміни у поєднанні слів відбуваються ще швидше та інтенсивніше з огляду на співіснування у мовній свідомості людини кількох мовних систем.

Незважаючи на те, що польська й українська мови споріднені, зв'язки керування як в одній, так і в другій представлені синтетичними та аналітичними конструкціями і, на перший погляд, дуже подібні, конотаційні ж властивості головного слова у словосполученні та акомодативна поведінка залежного в обох мовних системах значною мірою різняться.

У статті термін “конотація” означає “задоволення” семантично-синтаксичних потреб мовної одиниці: слово вимагає або допускає функціонування біля нього іншого слова, яке презентує певні граматичні і значеннєві класи.

Усі ненормативні для загальнопольської мови словосполучення, виявлені на сторінках видання “Gazeta Lwowska”, за формою реалізації діляться на три групи: 1) синтаксичні структури – кальки з української мови, 2) синтаксичні структури, утворені під впливом дії загальнопольських узуальних тенденцій, 3) синтаксичні структури, які існують лише у львівській польській мові і не мають відповідників ні в українській, ні в польській мовах. У середині кожної групи за категоріальною приналежністю головного слова словосполучення ділимо на дієслівні, іменникові та прикметникові. Крім цього, за структурою всі конструкції розділено на синтетичні та аналітичні.

1. Регіональні конструкції, які мають відповідники в українській мові:

1.1. Дієслівні словосполучення:

1.1.1. Зміна в синтетичних конструкціях:

1) wymienić się czym (О.в.): *Dziennikarze wymieli się ideami*. 8(368); *Te dwie grupy na koniec wymieniły się doświadczeniami*. 1(371), замість *wymienić co* (З.в.) – idee, doświadczenia; укр. обмінятися чим – ідеями, досвідом (О.в.);

¹⁰ Buttler D. Innowacje składniowe współczesnej polszczyzny. Warszawa, 1976. S. 6.

¹¹ Ibid. S. 114–115.

2) ryzykować czym (О.в.): *Dziewczyna ryzykowała swoim zdrowiem* (...). 1 (291); *Pisząc takie artykuły (...), ryzykował aprobacją swoich poglądów przez czytelników*. 1 (361), замість **ryzykować co (З.в.)** – zdrowie, aprobację; укр. ризикувати чим – здоров'ям (О.в.);

3) zdradzić komu (Д.в.): *W taki sposób natychmiast zdradził swojej przyszłej żonie*, замість **zdradzić kogo, co (З.в.)** – przyszłą жонę; укр. зрадити кому – дружині (Д.в.);

4) kosztować komu (Д.в.): *Calemu naszemu stowarzyszeniu kosztowało to wielkiego wysiłku*. 1 (291), замість **co kosztowało kogo, co (З.в.)** – це наше стоварзyszenie; укр. коштувати кому (Д.в.);

5) używać co (З.в.): *Ludzie (...) nieprawidłowo używają słowo – miłość*. 2 (292); *zamiast tego [picia kawę] trzeba było używać cykorie paloną*; замість **używać czego (Р.в.)** – слова miłość; cykorii palonej; укр. вживати, використовувати що (З.в.);

6) nadać czego (Р.в.): *Pragnął on w taki sposób (...) nadać kompozycji charakteru wyraźnie figuralnego*. 2(292); (...) ludzie nadawali modlitwie **większego znaczenia** (...). 1 (291), замість **nadać co (З.в.)** – charakter, znaczenie; укр. надати що / чого (Р.в.);

7) bronić co (З.в.): (...) *bronil gazetę w tych niezbyt pomyślnych warunkach politycznych*. 13–14 (1991), замість **bronić czego (Р.в.)** – gazety; укр. оберігати, захищати що (З.в.);

8) dokonać co (З.в.): *Pierwszą fundację (...) dokonał w 1413 roku książę Ziemowit*. 17–18 (1991), замість **dokonać czego (Р.в.)** – fundacji; укр. здійснити що (З.в.);

9) szukać co (З.в.): *Kto chce być modnym, niech szuka zespoły młode*. 23–24 (359–360); замість **szukać czego** – zespołów mlodych; укр. шукати що (В);

10) wybrać kim (О.в.): *9 lutego 1925 r. B. Wójcikównę wybrano członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie*. 19 (331); *B. Rzyński został wybrany definitywem generalnym dla słowiańskich narodów i węgierskiego*. 1 (291), замість **wybrać na kogo** – na członka przybranego; na definitywera generalnego; укр. обрати ким (О.в.);

11) chorować czym (О.в.): (...) *Ostatnie 7 lat swego życia chorował gruźlicą*. 3 (293), замість **chorować na co** – na gruźlicę; укр. хворіти чим (О.в.);

12) ograniczyć się czym (О.в.): *Nie chcemy się ograniczyć tylko przeprowadzeniem koncertów w tym budynku*. 9 (369), замість **ograniczyć się do czego** – do przeprowadzenia koncertów; укр. обмежитися чим (О.в.);

З-посеред синтетичних дієслівних словосполучень варто окремо приділити увагу заперечним конструкціям. Це стосується дієслів, які керують прямим додатком у З.в., і при їх запереченні форма прямого додатка обов'язково у всіх випадках змінюється на Р.в. У регіональному варіанті польської мови цей принцип діє у більшості випадків несистематично, тому фреквенційною є конструкція *nie + дієсл. + З.в.*: (...) *nigdzie bowiem nie wolno było sprzedawać wino* (...). 9–10 (1991), замість **nie wolno było sprzedawać wina**; *Nie będę tutaj poddawać krytyce poszczególne rozdziały i paragrafy "Statutu Związku Polaków na Ukrainie"*. 9–10 (1991), замість **nie będę poddawać krytyce rozdziałów i paragrafów**; *Ten wiersz nie zamieściliśmy dziś przypadkowo*. 7–8 (1991), замість **tego wiersza nie zamieściliśmy**; *Są ludzie i daty, które nie zapomina się*. 9 (369), замість **których nie zapomina się**; *Nie zbieraliśmy jednak celowo do tego numeru ten nadmiar pięknej przecież, nieszablonowej poezji*. 13–14 (1991), замість **nie zbieraliśmy tego nadmiaru**; *Jego [rzeźbiarza] liczne dzieła nikt jednak nie ogląda i nie zachwyca się nimi*. 9–10 (1991), замість **jego licznych dzieł nikt nie ogląda**; (...) *nic tak nie podniesie chłopstwo, jak oświata*. 13–14 (1991), замість **nic nie podniesie chłopstwa**. Причиною утворення мовцями у Львові цих ненормативних для загальнопольської мови конструкцій може бути необов'язковість Р.в. після заперечної конструкції у більшості випадків української мови, наприклад, **не продавати вино/вина**. На поширення З.в. після запереченого дієслова у загальнопольській

мові вказує Г.Ядацька: “Тенденція до поширення знахідного відмінка у функції єдиного відмінка прямого додатка стає дедалі сильнішою як при вживанні дієслів, що вимагають родового відмінка, так і при заперечених дієсловах. Системний натиск форм знахідного відмінка на сьогодні додатково “підтримують” антивізірці у мовленні медіа”¹². Неважко помітити, що в більшості зареєстрованих і представлених нижче конструкціях прямий додаток, виражений З.в., перебуває у препозиції до запереченого дієслова, від якого залежить. Аналогічну ситуацію в загальнопольській мові констатує Г.Ядацька¹³.

1.1.2. Аналітичні конструкції:

13) przekonać w czym: *Przekonało ich w tym uzyskanie zezwolenia.* 9 (369), замість **przekonać o czym**; укр. переконати в чому;

14) rozumieć co pod czym: *Co tamy rozumieć pod tą decyzją władzy miasta?* 2 (292); *Nie wiadomo, co on zrozumiał pod tą aluzją?* 2 (292), замість **rozumieć co przez co** – przez aluzję, przez decyzję; укр. розуміти що під чим;

15) pukać w co: *Podchodzi do niej policjant, puka w szybę i pyta (...)* 3 (293), zamiast **pukać do czego** – do szyby; укр. стукати в (у) двері, вікно;

16) zagłębiać się w co (З.в.): *Nie chcę się więcej zagłębiać w historię.* 1 (291), замість **zagłębiać się w czym (М.в.)** – w historii; укр. заглиблюватись у що (З.в.);

17) śpiewać pod akompaniament: *Odbywały się [próby chóru] w tzw. “pokoiku” przy wejściu do Katedry od strony kaplicy Boimów, chór śpiewał pod akompaniament fortepianu, a z czasem – pianina.* 1 (361), замість **śpiewać przy akompaniamencie / z akompaniamentem**; укр. співати під акомпанемент.

18) zapisać się w co (З.в.): (...) *i redakcja gazety pragnie zapisać się jakoś w dzieje tej dzielnicy.* 17–18 (1991), замість **zapisać się w czym (М.в.)** – w dziejach dzielnicy; укр. увійти у що – історію (З.в.);

19) zabrać od kogo: (...) *zabrali od niej córkę i wyjechali za granicę.* 10 (300), замість **zabrać komu (Д.в.)** – jej; укр. забрати від / у кого;

20) śledzić za czym: *Za rozwiązaniem tego pytania śledziły wszystkie stowarzyszenia polskie na Ukrainie.* 1 (291), замість **śledzić co (З.в.)** – rozwiązanie tego pytania śledziły (...); укр. слідкувати / стежити за чим;

1.2. Іменникові словосполучення:

1.2.1. Синтетичні конструкції:

21) pomnik komu (Д.в.): *W samym centrum cieszy nasze oko pomnik A. Mickiewiczowi.* 10 (300), замість **pomnik kogo (Р.в.)** – A. Mickiewicza; укр. пам’ятник кому (Д.в.).

22) sprzeciwić czemu (Д.в.): (...) *czuł się w takim zachowaniu sprzeciwić przemocy.* 6 (296), замість **sprzeciwić wobec czego** – wobec przemocy; укр. спротив кому, чому (Д.в.);

1.2.2. Аналітичні конструкції:

23) list o co (З.в.): (...) *odczytał list o patronat do kancelarii prezydenta RP (...)* 2 (292), замість **list o czym (М.в.)** – o patronacie; укр. лист про що (З.в.);

24) spór za co: *Spór za te terytoria ciągnął się długo.* 2 (292), замість **spór o co** – o te terytoria; укр. спір, суперечка за що;

¹² Jadacka H. Kultura języka polskiego. Fleksja, słotwórstwo, składnia. Warszawa, 2007. S. 152.

¹³ Ibid. S. 153.

25) wizyta do czego: Była to nasza pierwsza wizyta do Polski. 6 (296); Opowiedział o tym mediom polskim w Warszawie w przeddzień wizyty do Kijowa. 6 (296), замість **wizyta w czym** – w Polsce, w Kijowie; укр. візит до чого / у (в) що;

1.3. Прикметникові словосполучення:

1.3.1. Синтетичні конструкції:

26) zadowolony czym (О.в.): Jesteśmy zadowoleni wynikiem. 6 (296), замість **zadowolony z czego** – z wyniku; укр. задоволений чим – результатом (О.в.);

27) niezrozumiały komu (Д.в.): Były to niezrozumiałe im fakty. 13–14 (1991), замість **niezrozumiały dla kogo** – dla nich; укр. зрозумілий кому (Д.в.);

2. Регіональні конструкції, що збігаються зі своїми польськими ненормативними, але узувальними відповідниками:

2.1. Дієслівні словосполучення:

28) dotykać co (З.в.): Dzieci (...) zaczęły dotykać dyktafon. 7 (297), замість **dotykać czego** – dyktafonu (Р.в.);

29) nadać czego (З.в.): Pragnął on w taki sposób (...) nadać kompozycji charakteru wyraźnie figuralnego. 2(292); (...) ludzie nadawali modlitwie większego znaczenia (...). 1 (291), замість **nadać co** – charakter, znaczenie (З.в.); укр. надати чого – характеру, значення;

30) ryzykować czym (О.в.): Dziewczyna ryzykowała swoim zdrowiem (...). 1 (291); Pisząc takie artykuły (...), ryzykował aprobacją swoich poglądów przez czytelników. 1 (361), замість **ryzykować co** – zdrowie, aprobację (З.в.); укр. ризикувати чим – здоров'ям, сприйняттям (О.в.).

31) szukać co (З.в.): Kto chce być modnym, niech szuka zespoły młode. 23–24 (359–360); замість **szukać czego** – zespołów мłodych; укр. шукати що (В);

32) rozumieć co pod czym: Co mamy rozumieć pod tą decyzją władzy miasta? 2 (292); Nie wiadomo, co on zrozumiał pod tą aluzją? 2 (292), замість **rozumieć co przez co** – przez aluzję, przez decyzję; укр. розуміти що під чим;

33) wysłać pod adres: (...) adres, pod który należy wysłać korespondencje. 13–14 (1991), замість **wysłać pod adresem / na adres**: adres, pod którym należy wysłać / na który należy wysłać. В даному випадку могла відбутися контамінація, тобто схрещення двох нормативних конструкцій, в результаті чого утворилася ненормативна конструкція **wysłać pod** (adrese) + wysłać (na) *adres*.

3. Конструкції, яких немає у загальнопольській мові і їх виникнення не пояснюється впливом української мови:

3.1. Дієслівні конструкції:

3.1.1. Синтетичні словосполучення:

34) rozwinać czym (О.в.): (...) nowy ojciec gwardian Al. Chmura energicznie rozwinął w 1924 r. tą akcją. 4 (294); замість **rozwinąć co** – tę акцію (З.в.);

35) poruszać czym (О.в.): Poruszono sprawą zwrotu kościoła Matki Bożej Gromniczej. 4 (294); замість **poruszyć co** – sprawę zwrotu (З.в.);

36) policzyć czego (Р.в.): Kościół, których trudno policzyć, patrzyły na nas z podniebnej wysokości. 1(291), замість **policzyć co** – kościoły, które trudno policzyć (З.в.);

37) udostępnić czego (P.в.): (...) *warto udostępnić im tej możliwości nauczania*. 2 (292); zamiast **udostępnić co** – tę możliwość nauczania (З.в.);

38) korzystać czego: *Nie możemy w pełni korzystać podręczników, wydanych w Polsce*. 19 (331), zamiast **korzystać z czego** – z podręczników;

3.1.2. Аналітичні словосполучення:

39) modlić się co: *Rodzina modliła się to, żeby można było (...)*. 10 (300), zamiсть **modlić się o co, za co**;

40) zaangażować na co: (...) *sąd musi zaangażować tłumacza na przesłuchania i rozprawę*. 4 (294), zamiсть **zaangażować w co** – w przesłuchania i rozprawę;

3.2. Іменникові словосполучення:

3.2.1. Аналітичні конструкції:

41) msza o co: (...) *została przeprowadzona msza o pokój*. 10 (300), zamiсть **msza na intencję / w intencji kogo, czego; za kogo, za co** – msza za pokój, w intencji pokoju;

42) podręcznik dla czego: *Otrzymaliśmy książki i podręczniki dla nauczania języka polskiego*. 13–14 (1991), zamiсть **podręcznik do czego** – do nauczania;

43) sprzyjać w czym: (...) *Bóg zapłać rodakom, którzy sprzyjają w jej [gazety] wydaniu*. 17–18 (1991), zamiсть **sprzyjać czemu** – jej wydaniu;

44) prośba o czym (М.в.): (...) *zwrócić się do władz miejskich i rejonowych z prośbą (...)* *o uchwaleniu pomocy w odnowieniu cmentarza*. 9–10 (1990), zamiсть **prośba o co** – o uchwalenie pomocy (З.в.);

3.3. Прикметникові словосполучення:

45) uzupełniony w co: (...) *grupa została uzupełniona w artystyczne zdolne dzieci*. 9 (299), zamiсть **uzupełniony czym albo / o co** – grupa (...) uzupełniona artystycznymi (...) dziećmi / o artystyczne (...) dzieci. Аналізована конструкція є також стилістичним відхиленням, бо залежним словом у цьому словосполученні може бути лише іменник, що означає назву неістоти.

Отже, у своєму мовленні представники полоноцентричної спільноти Львова, для яких першою мовою є польська мова, а другою українська або російська, не можуть уникнути явища інтерференції – тобто негативного трансферу, коли елементи однієї мови підсвідомо замінюються елементами іншої, в нашому випадку у польську мову проникають конструкції з української або російської мов. Їх можна трактувати як синтаксичні кальки (*śpiewać pod akompaniament, list o co*). Крім цього, в текстах газети також наявні конструкції, які відповідають загальнопольським мовним тенденціям, що відбуваються в мовленнєвому узусі. У “Новому словнику польської мови” А. Марковського їх представлено на рівні ужиткової норми або скодифіковано як ненормативні (*wysyłać pod adres, szukać co*). Третій тип регіональних розбіжностей з загальнопольською нормою – це конструкції, що відрізняються від своїх загальнопольських відповідників, але й не є кальками з української мови. Ці конструкції не підлягають ні українським, ні польським принципам конфігурації синтаксичних зв’язків керування (*zaangażować na przesłuchania i rozprawę, msza o co*). Можливо, поява у мовленні цих синтаксичних елементів спричинена внутрішньорегіональними законами розвитку варіанта польської мови на локальному ґрунті.

Проаналізований матеріал підтвердив, що зв’язок керування справді є одним із “найвразливіших місць” на синтаксичному рівні мови. Якщо спробувати визначити фреквентність замін певних відмінків у синтетичних конструкціях, то найчастіше у регіональному різновиді змінено словосполучення, де дієслово вимагає іменника у 3. в.

Замість знахідного відмінка у польській мові Львова часто з'являються: орудний відмінок (*ryzykować co* → *ryzykować czym*, *wymienić co* → *wymienić się czym*); давальним відмінком (*zdradzić kogo, co* → *zdradzić komu, czemu*, *kosztować kogo, co* → *kosztować komu, czemu*); рідше – родовий відмінок (*nadawać co* → *nadawać czego*). Дієслівні словосполучення, де, згідно із загальнопольською нормою, повинен бути іменник у родовому відмінку, найчастіше у своєму складі мають іменник у знахідному відмінку (*używać czego* → *używać co*, *bronić czego* → *bronić co*, *dokonać czego* → *dokonać co*, *szukać czego* → *szukać co*). Конструкції з запереченим дієсловом, після якого, згідно зі скодифкованою польською нормою, необхідна наявність іменника в родовому відмінку, також містять іменник у знахідному відмінку (*nie sprzedawać czego* → *nie sprzedawać co*, *nie oglądać czego* → *nie oglądać co* і т.д.). Щодо аналітичних конструкцій, то їх переоформлення на локальному ґрунті полягає в заміні прийменника з іншим керуванням, наприклад: *rozumieć co przez co* → *rozumieć co pod czym*, *pukać do czego* → *pukać w co*, *śpiewać przy akompaniamentcie* → *śpiewać pod akompaniament*; трапляються теж випадки збереження того самого прийменника, але вжитого з іншим відмінком: *zagłębiać się w czym* → *zagłębiać się w co*, *list o czym* → *list o co*, *prośba o co* → *prośba o czym*. Аналітичні конструкції загальнопольської мови у її регіональному різновиді можуть набирати синтетичного оформлення: *sprzeciw wobec czego* → *sprzeciw czemu*, *wybrać na kogo* → *wybrać kim*, *zadowolony z czego* → *zadowolony czym*, або ж навпаки, синтетичні словосполучення можуть бути змінені на аналітичні: *śledzić co* → *śledzić za czym*, *zabrać komu* → *zabrać od kogo* і т.д.

Неважко помітити, що найбільше невідповідностей із загальнопольською мовою у її регіональному різновиді спричинено впливом української або російської мов. Проте аналізуючи представлені мовні факти, не можна про деякі конструкції однозначно стверджувати, що вони утворені лише калькуванням певних структур українського чи російського синтаксису, оскільки вони збігаються також із формами, які функціонують в узусі загальнопольської мови і на сьогодні зареєстровані у “Новому словнику правильної польської мови” А. Марковського як ненормативні. Наприклад, структури *wybrać kim*, *nadawać czego*, *szukać co*, *używać co*, *ryzykować czym* збігаються зі своїми українськими еквівалентами, але теж активно виступають у текстах сучасної польської мови¹⁴. Можна припустити, що загальнопольські тенденції здатні проникати у регіональний варіант польської мови і, крім того, підтримуватися існуванням аналогічних конструкцій в українській мові, що сприяє частому застосуванню цих невідповідних загальнопольській нормі елементів у мовленні поляків Львова. Цілком імовірно, що саме під впливом української мови у регіональному варіанті польської мови збереглися і функціонують архаїчні для загальнопольської мови конструкції: *oddać w opiekę*, *chorować czym*. Крім цього, синтаксичні кальки з української мови є причиною виникнення словосполучень, які не скодифковані як нормативні у загальнопольській мові і відсутні у загальнопольському узусі, наприклад, *ograniczyć się czym*, *kosztować komu*. У ситуації активного бі- (польська й українська), або й полілінгвізму (польська, українська і російська) не можна трактувати відхилень від загальнопольської мовної норми у мовленні поляків, що не проживають на території Польщі, як помилки і розглядати їх як явище негативне чи небажане, оскільки такі явища є дистинктивними порівняно з загальнопольською мовою, і саме вони надають її регіональному різновиду особливого місцевого колориту і забарвлення.

¹⁴ Кравчук А. Нові тенденції в польському синтаксисі // Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна. Львів, 2007. С. 144 – 147.

**CONTROL LINKS
IN WRITTEN POLISH LANGUAGE IN LVIV**

Oksana OHORILKO

*L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka Str., L'viv, 79000, e-mail: ksju.com@ukr.net
The Chair of Polish Philology*

The article analyses differential features of modern written Polish language in Lviv as one of the regional forms of common Polish language on a syntactic level, particularly the aspect of control links. The article defines the place and role of regional Polish language elements differing from those in common Polish. The research has been carried out on the basis of articles from "Gazeta Lwowska" 1991–2005.

Key words: regional form of Polish language, "Gazeta Lwowska", control link, connotation, norm, usage.

Стаття надійшла до редколегії 13.01.2009
Прийнята до друку 30.01.2009